

Tegn og omvending af tegn i byrum

Mini-projekt, tilrettelæggelse og modulindhold

Forløb: Eksempel på projekt om omvending af tegn i byrum

Et miniprojekt om TEGN OG OMVENDING AF TEGN I BYRUM giver i et overskueligt format mulighed for at arbejde med en mangfoldighed af visuelle fænomener og begivenheder, som vi hver dag møder i vores umiddelbare omgivelser, f.eks. på vej til skole eller arbejde, på skolen, på en tur ind i byen, i parken, kort sagt overalt i det offentlige rum, hvor tegn og kontekst indvirker på hinanden. Formålet med projektet er at skærpe elevernes opmærksomhed på visuelle fænomener i lokalområdet, at opbygge analytiske kompetencer og teoretisk viden om dagligdags, visuelle fænomener og gennem en æstetisk og innovativ proces give eleverne erfaring med at forstå og agere i en kompleks visuel kultur. Forløbet tilrettelægges med en vekselvirkning mellem teori – analyse – praksis.

Indholdsfortegnelse

Tegn og omvending af tegn i byrum - indledning	2
Indhold og formål	2
Tilrettelæggelse af 5 moduler	3
Variation	4
Litteraturhenvisninger	5

Tegn og omvendning af tegn i byrum - indledning

Miniprojekt, modulindhold, tilrettelæggelse, formål

Formålet med mini-projektet er at skærpe elevernes opmærksomhed på visuelle fænomener i deres umiddelbare nærhed i lokalområdet, at opbygge analytiske kompetencer og teoretisk viden om dagligdags, visuelle fænomener og gennem en æstetisk og innovativ proces give eleverne erfaring med at forstå og agere i en kompleks visuel kultur. Forløbet tilrettelægges med en vekselvirkning mellem teori – analyse – praksis.

Indhold og formål

Et miniprojekt om TEGN OG OMVENDING AF TEGN I BYRUM giver i et overskueligt format mulighed for at arbejde med en mangfoldighed af visuelle fænomener og begivenheder, som vi hver eneste dag møder i vores umiddelbare omgivelser, f.eks. på vej til skole eller arbejde, på skolen, på en tur ind i byen, i parken, kort sagt overalt i det offentlige rum, hvor tegn og kontekst indvirker på hinanden. Projektet introduceres med billedeksempler, og der vises eller brainstormes på forskellige kategorier: piktogrammer, kommunal og kommerciel skiltning, gadeinventar, street art, menneskers bevidste og ubevidste kommunikation i byrummet, lag på lag af kommunikation i kamp med hinanden og afhængig af hinanden. Undervejs italesættes begreber som adfærdsregulering, nudging, æstetisk oplevelse, afkodning og omkodning af tegn, som bliver centrale begreber i projektet. Inspiration og stof til diskussion kan hentes i en artikel i Århus Stiftstidende, "Når hverdagen skifter karakter", hvor der fortælles om et projekt "Tegn i byrum", som et hold kunsthistoriestuderende har gennemført i Aarhus (se litteraturliste). Forskellige eksempler på tegn i byrum kan også hentes i de første minutter af <https://www.youtube.com/watch?v=m6zTvrGirfg>. Introduktionen danner baggrund for elevernes egen research i byrummet, hvor de bruger alle sanser og snakker med hinanden under indsamling og fotoregistrering af mange og forskellige kategorier af tegn.

I introduktion og research opnås en forståelse af de visuelle fænomener som tegn, der kan læses – en forståelse, som herefter udvides gennem teori og analyse. Relevante teoretikere er i denne sammenhæng Ferdinand de Saussure (1857-1913), Charles Sanders Peirce (1839-1914) og Roland Barthes (1915-80). Deres teorier om tegn og betydning samt semiotisk billedlæsning leverer faglig terminologi, som meningsfuldt kan anvendes i analyser. Praksis, teori og analyse vekselvirker, når eleverne diskuterer semiotiske begreber som *ikon*, *index*, *symbol*, *denotation* og *konnotation* i konkrete analyser af tegn i byrum, som de selv har ind-

samlet. I litteraturlisten er der anført 3 engelsksprogede youtube-introduktioner til semiotik, et kapitel fra en grundbog på dansk og en kort begrebsdefinition på dansk.

Elevernes teoretisk reflekterede analyser danner baggrund for den efterfølgende praktisk-æstetiske proces med at ændre eller omvende tegn i byrum. Her er der også et innovativt element i processen med indkredsning af kodning, afkodning og omkodning af tegn, se muligheder i at ændre adfærd og perspektiver i æstetiske oplevelser. I konkrete eksperimenter med materiale, udformning og betydning indhøstes erfaringer med form-indhold i byrummets kontekst. Projektet lægger op til samarbejde, diskussioner, og vekselvirkningen af teori-analyse-praksis giver mulighed for, at den enkelte elev kan udnytte sin styrke inden for et af delelementerne og derved bruge det som en støtte i forhold til de andre delelementer. I en afsluttende visuel og verbal formidling af projektet viser eleverne, hvordan de har fået praktisk research, semiotisk teori, konkrete analyser af tegn, ideudvikling og æstetisk praksis til at hænge sammen i deres undersøgelse.

Tilrettelæggelse af 5 moduler

1.modul: Introduktion til emnet TEGN I BYRUM med visuelle eksempler, der åbner for emnets teoretiske, analytiske og praktisk-æstetiske begreber og perspektiver.

- Lektie til første modul: Find Magrittes surrealistiske værk fra 1928-29 "Billedernes bedrag", tænk over hvad det handler om, læs lidt om det efter en søgning.
- Lærerintroduktion til alle de "tegn i byen", vi dagligt møder som visuelle fænomener i offentligt rum (byen eller skolen), hvor tegn og kontekst indvirker på hinanden. I introduktionen vises billedeksempler som inspiration og katalog over forskellige kategorier: piktogrammer, kommunal og kommerciel skiltning, gadeinventar, street art, bevidst og ubevidst kommunikation i byrummet, lag på lag af kommunikation i kamp med hinanden og afhængig af hinanden. Undervejs italesættes begreber som adfærdsregulering og æstetisk oplevelse, afkodning og omkodning af tegn. Til inspiration: Se evt. første minut af <https://www.youtube.com/watch?v=m6zTvrGirfg>.
- Eleverne sendes i grupper ud for at finde, opleve og dokumentere interessante tegn i byrummet/på skolen. Hver gruppe fotograferer 15-20 forskellige tegn. De gemmes efterfølgende i gruppens elektroniske portfolio.

2.modul: Fordybelse i emnet gennem teori om tegn og betydning (Ferdinand de Saussure, 1857-1913, Charles Sanders Peirce, 1839-1914) og semiotisk billedlæsning (Roland Barthes, 1915-80). Det teoretiske input giver mulighed for en reflekteret analytisk tilgang til de indsamlede "tegn i byrummet" som visuelle fænomener, der kan afkodes og forstås en kontekst. I vekselvirkningen af praksis, analyse og teori bygges der videre på introduktionen i 1.modul.

- lektie til 2.modul: Lidt teori om semiotisk billedlæsning, f.eks. s.70-72 i *Billedkunst* (Systime2006), eller se en af de korte introduktioner på engelsk til semiotik på youtube (se litteraturliste).
- Grupperne udvælger til analyse fem forskellige tegn fra deres egen indsamling i byrummet. Brug begreberne fra teorien om semiotik i analysen, bl.a. kategori:

Hvilken type tegn? Betydning: Hvordan afkodes tegnet? Diskussion af adfærdsgulering og æstetisk oplevelse.

- Fælles opsamling og individuel portfolio.

3.modul: Praktisk-æstetisk proces, der bygger videre på den analytiske og teoretiske forståelse af tegn og betydning, og træner eleverne i at arbejde problemorienteret, se muligheder og tænke innovativt. Der opbygges eksperimentel erfaring med at forstå og bruge sanseindtryk og samarbejde.

- Grupperne arbejder med at udtænke ændringsstrategi på udvalgte tegn i byrummet. Ideer til ændring eller omvending af mindst 3 af tegnene. Hvad skal der til for at gribe forstyrrende ind i koderne og ”omvende” tegnet? Forsøg med f.eks. at ændre farve, ord eller sted, tilføj eller fjern et element. Hvilken ny betydning af tegnet indkodes ved indgrebet? Ønskes der en bestemt adfærd eller oplevelse med ændringen/omvendingen? Evt. formuleres en problemstilling (Hvem ejer/bestemmer over byrummet? Hvorfor er det nødvendigt med adfærdsgulering i offentlige rum? Æstetisk ensretning eller mangfoldighed etc.)

4.modul: Praktisk-æstetisk proces med konkrete eksperimenter med materiale og udformning, realisering af en eller flere af ideerne i konteksten/byrummet. Der opbygges konkret erfaring med at forstå og bruge sanseindtryk, samarbejde og vurdere både kodning og omkodning af tegn i en kontekst.

- Grupperne vælger den eller de ideer, som skal udføres som ændring(er) af tegn i byrummet. Ændringerne forberedes evt. i billedkunstlokalet, og de nødvendige materialer for at udføre ændringen i byrummet medbringes. Både tegn og omgivelser dokumenteres med foto, herunder observeres, om forbipasserende reagerer på ændringen. Gemmes i gruppens elektroniske portfolio.

5.modul: Præsentation af gruppernes analyser og ændringer. I en visuel og verbal formidling, hvor semiotisk teori, analyse og egen æstetiske praksis indgår, formulerer eleverne deres forståelse af strategier bag ”tegn i byrum”, både de registrerede og egne ændringer.

- Grupperne laver en PowerPoint eller lignende med 3-5 slides til deres mundtlige fremlæggelse: 1) Analyse af de udvalgte tegn, hvor semiotikkens begreber anvendes, 2) valg og fravalg i processen med egne ideer og strategier til ændringer vises og forklares, 3) resultatet af ændringen/omvendingen diskuteres/vurderes.
- Fremlæggelse og diskussion, evt. matrixgrupper

Variation

Projektet kan afgrænses til TEGN og omvending af tegn den visuelle kultur, som er elevernes helt umiddelbare, fælles omgivelser, nemlig deres gymnasium.

Litteraturhenvisninger

Andersen, Henrik Scheel og Laursen, Ole: *Billedkunst* (Systeme 2006), side 70-75

Skoletjenesten: <http://tilbygningen.dk/skulpturstudier/artikler/begreber/semiotisk-billedlaesning>

LittleArtTalks: *Semiotics: Making Meaning from Signs, Icons, Index* (ca 4 min):

<https://www.youtube.com/watch?v=aGYOHKCigAo>

Semiotic Lessons (ca 10 min): <https://www.youtube.com/watch?v=p3XvJDxjIpU>

3 Facts About Semiotics (ca 2,5 min): <https://www.youtube.com/watch?v=llZk-ejfDcA>

Petersen, Hans: "Når hverdagen skifter karakter", in: Århus Stiftstidende, 10.november 2015 <https://stiften.dk/kultur/Naar-hverdagen-skifter-karakter/artikel/277503>